

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Робоча програма
навчальної дисципліни
"ФІЛОСОФІЯ"
для аспірантів і здобувачів

Харків. Вид. ХНЕУ, 2013

Затверджено на засіданні кафедри філософії і політології.
Протокол № 4 від 12.11.2012 р.

Укладачі: Кузь О. М.
Стрижко В. О.
Чешко В. Ф.

P58 Робоча програма навчальної дисципліни "Філософія" для аспірантів і здобувачів / укл. О. М. Кузь, В. О. Стрижко, В. Ф. Чешко. – Х. : Вид. ХНЕУ, 2013. – 36 с. (Укр. мов.)

Подано план навчальної дисципліни та її зміст за модулями й темами, загальні методичні рекомендації щодо опанування філософських знань, теми рефератів для складання кандидатського іспиту з філософії та методичні рекомендації щодо їх написання.

Рекомендовано для аспірантів і здобувачів.

Робоча програма розроблена для аспірантів і здобувачів, які вивчають навчальну дисципліну "Філософія", а також тих, хто готується до складання кандидатського іспиту відповідно до вимог та правил, встановлених Міністерством освіти і науки України.

Подано розгорнуту програму з навчальної дисципліни "Філософія", що складається з трьох основних змістовних модулів; докладний список рекомендованої літератури, що включає як перелік пропедевтичних видань, так і першоджерела, без яких ґрунтовне осягнення сучасних філософських парадигм неможливе; перелік тем рефератів з окремими методичними рекомендаціями і вимогами до їх написання, які будуть сприяти успішному виконанню цього виду роботи.

Вивчення навчальної дисципліни "Філософія" забезпечує можливість сформуванню власний світогляд, усвідомити цінність наукового пізнання світу і самої себе, побачити перспективи та протиріччя розвитку на всіх рівнях буття, оцінити значущість вірогідного знання, високої моралі, естетичного відношення до світу.

Протягом більше ніж двох тисячоліть історії людської цивілізації філософія залишається глибоко змістовним і актуальним знанням для всіх поколінь людей. Специфіка філософського знання полягає у тому, що:

1) його (знання) зміст є зіткненням різних точок зору, дискурс (постійні й тривалі дискусії), які в окремі історичні епохи набувають дуже гострих форм, відносно кордонів проблемного поля філософії, а також її місця і ролі в культурі, значущість філософського знання в життєдіяльності людей ніколи не зменшується;

2) філософія є особливим осмисленням зовнішнього (природного і соціального) і внутрішнього (духовного, особистісного) світів із погляду їх універсальних рис, ознак, характеристик, а також їх взаємозв'язків;

3) філософія сформувалася в людській культурі як знання загального рівня аналізу буття у всіх формах його прояву. Самоцінність і самобутність філософії полягає у самій постановці питань, що вона задає, піднімає, формує, і стрижневим принципом цих інтелектуальних зусиль залишається **принцип критичного універсалізму**.

Сучасна світова філософія спирається на античну (давньогрецьку та давньоримську) традицію. Саме Європейська філософська традиція "зпрограмувала" проблемне поле філософії, сформувала її мову (термінологічно-категоріальний апарат, механізм самовідтворення нічим

не обмеженого критичного інтелектуального пошуку, у тому числі пошуку відповідей на поставлені нею питання. Цей матеріал подано у даній програмі, що представлена.

*Європейська думка у всіх її проявах відрізняється величезною внутрішньою силою, насамперед тому, що вона, незважаючи на постійні спокуси і перешкоди, ось вже більш ніж два тисячоліття завзято і наполегливо йде шляхом такого раціонального, критичного, інтелігібельного (від лат. *intelligibilis* – розумовий) пізнання. Цю силу постійно зміцнює органічний зв'язок із наукою, що має з філософією загальну вихідну установку на критичний раціоналізм. Це дозволило європейській філософії не застоюватися в первісному вигляді, а в кожному нову епоху перебудовуватися і вибудовуватися як би заново спочатку і до кінця.*

Європейській філософії властива безумовна відкритість для поглиблення, переосмислення і переінтерпретації проблем, що обговорюються, також як і постійна чутливість до зусиль інших типів "філософування" піднятися до власне філософського вираження.

На відміну від східної культури, що тисячоліттями спочивала на непорушному пріоритеті стародавності, традиції релігійних вірувань, європейська філософія і культура, спираючись, насамперед, на науку, постійно створювали, відтворювали й перетворювали і самих себе, і суспільство в цілому і людську особистість заново. Критично засвоєний, багаторазово обміркований, актуалізований тисячолітній досвід філософської рефлексії в особі європейської філософії входить у сучасну світову культуру як її найфундаментальніша основа.

Філософія в процесі свого інтенсивного, складного і суперечливого історичного розвитку, знаходячи самостійність, відносну незалежність від окремого наукового знання, сформувалася і постійно розвивалася далі як досить велике системне і внутрішньоструктуроване знання.

Найважливішими складовими філософії як цілісної теоретичної системи є: логіка – сукупність теорій про закони і форми мислення; онтологія – вчення про буття; діалектика – вчення про розвиток, зміну як загальну характеристику світу; гносеологія – вчення про сутність, основні рівні, форми і методи пізнання; аксіологія – вчення про духовні цінності особистості і суспільства; етика – вчення про моральні підвалини життєдіяльності людей; естетика – знання про розмежування прекрасного та потворного. Винятково важливим у цій системі є також філософське

знання про першооснови, першопричини, першопринципи існування і розвитку суспільства – філософія суспільства (соціальна філософія, філософія історії), а також філософська концепція людини, особистості (філософська антропологія) й інші структурні складові єдиного цілого.

Філософське знання у всій його принциповій повноті здатне впливати на становлення й зміст людського мислення, на всі сфери людської діяльності особистості.

Цим пояснюється і значущість філософського знання, а також необхідність формування високої філософської культури для вченого, зокрема, молодого вченого або ж людини, яка тільки-но вступає на творчий шлях наукового дослідника.

Зрозуміло, що вивченню філософії надається велике значення в освітньому досвіді розвинутих країн світу. Сучасні і, насамперед, європейські стандарти освіти, що сформувались завдяки низці напружених публічних дискусій про співвідношення природничо-наукового і гуманітарного знання, зорієнтувалися на "гуманітаризацію" і "гуманізацію" системи освіти і як обов'язковий компонент припускають забезпечення ґрунтовної філософської підготовки. І після отримання вищої освіти для людини, яка присвячує себе науці, науковому пошуку і в будь-якій сфері діяльності необхідне посилення глибини і якості філософських знань, що можуть найґрунтовним чином оптимізувати діяльність вченого.

1. Кваліфікаційні вимоги до аспірантів та здобувачів

Згідно з описом компетентностей 8 рівня Національної рамки кваліфікацій вивчення навчальної дисципліни забезпечує аспірантів і здобувачів системою базових знань, що сприяють:

- формуванню розвинутого сучасного світогляду;
- становленню високої культури мислення;
- розумінню основних закономірностей розвитку науки, культури, суспільства в цілому і людській особистості в ньому;
- оволодінню основними універсальними методологічними принципами, нормами, підходами в процесі наукового пошуку;
- орієнтації на високі моральні принципи і на розвинутий естетичний смак; на загальнолюдські гуманістичні духовні цінності;
- критичному аналізу, оцінці та синтезу нових та складних ідей; розв'язанню значущих соціальних, наукових, культурних, етичних та інших проблем.

2. Тематичний план навчальної дисципліни

Структуру залікового кредиту навчальної дисципліни наведено в табл. 1.

Таблиця 1

Тематичний план навчальної дисципліни "Філософія" (для аспірантів і здобувачів) із розподілом навчальних годин за модулями та темами і формами занять

Назва тем	Кількість годин			
	Лек- ції	Семі- нарсь- кі за- няття	Са- мостій- на робота	Всьо- го
Змістовний модуль 1. Історія філософії як основа філософсько-методологічної культури				
1. Виникнення філософії, її предмет і основні соціальні функції	2	1	6	9
2. Антична філософія як системоутворюючий чинник сучасної культури та цивілізації	4	1	6	11
3. Філософія Середньовіччя та доби Відродження	2	1	6	9
4. Філософія Нового часу	4	1	6	11
5. Сучасна європейська філософія	4	4	7	15
Змістовний модуль 2. Фундаментальні проблеми філософії				
6. Онтологія	4	2	7	13
7. Філософська концепція розвитку. Діалектика та метафізика	4	2	7	13
8. Теорія пізнання (гносеологія)	6	2	7	15
9. Соціальна філософія і філософія економіки	6	4	8	18
10. Філософська глобалістика та еволюційне майбутнє людства	2	2	7	11
Змістовний модуль 3. Філософія і методологія науки				
11. Наука як соціальний інститут	4	2	7	13
12. Структура наукового знання	4	2	7	13
13. Динаміка науки (процес генерації, реплікації та трансляції нового знання). Типи наукової раціональності	4	4	8	16
14. Проблема взаємодії природничих, соціогуманітарних і технічних наук	4	2	7	13
Всього:	54	30	96	180

3. Зміст навчальної дисципліни за модулями та темами

Змістовий модуль 1. Історія філософії як основа філософсько-методологічної культури

Тема 1. Виникнення філософії, її предмет і основні соціальні функції

Соціокультурні і соціоекономічні передумови виникнення філософського знання. Світогляд і філософія. Філософія і філософствування, їх спорідненість і відмінності. Категорії філософії. Філософія як системно організоване й структуроване абстрактно-теоретичне знання. Основні функції філософії.

Філософія як феномен культури. Сутність та зміст філософських проблем. Філософія як форма теоретичного знання. Місце філософії у системі гуманітарного знання. Філософія як методологія наукового пізнання. Критерії науковості. Структура філософського знання: онтологія, гносеологія, філософська антропологія, аксіологія, історія філософії, етика і естетика, логіка, соціальна філософія, філософія економіки, філософія науки. Місце та роль історії філософії в структурі філософського знання. Основні поняття та категорії філософії.

Поняття світогляду, його природа, структура. Ціннісний та інтегративний характер світогляду. Філософія як світоглядна форма свідомості. Основні історичні типи світогляду. Міфологія, релігія і філософія. Співвідношення філософії і науки.

Література: [1 – 15; 49; 57; 66; 82; 123; 144; 153 – 154].

Тема 2. Антична філософія як системоутворюючий чинник сучасної культури та цивілізації

Філософія давньокитайської та давньоіндійської цивілізацій, їх вплив на менталітет XX – XXI століть. Філософія Стародавньої Греції як початкова матриця європейської культури в її історичному розвитку і сучасність. Передумови виникнення філософії на Стародавньому Сході. Специфіка філософії Стародавнього Китаю і Індії. Принципова відмінність та елементи спільності змісту, характеру і способів філософствування на Сході та Заході.

Раціоналістичний характер давньогрецької філософії. Джерела античної філософії: міфологія і релігійні системи Стародавньої Греції. Основні етапи розвитку античної філософії. Космологізм як суттєва риса ранньої античної філософії. Проблема субстанції та вчення про буття у досократиків (Мілетська школа, Елейська школа, Геракліт Ефеський, школа Піфагора, атомізм). Стихійна діалектика перших давньогрецьких філософів (апорії Зенона, вчення про протилежності у Геракліта і Емпедокла). Софісти. "Людина – міра усіх речей". Сократ та його місце в історії філософії. "Обрії метафізики": Платон. Поява ідеального. Енциклопедична філософська система Аристотеля. Класифікація наукового знання. Проблема істини. Створення формальної логіки. Еліністична філософія: стоїцизм, епікуреїзм, скептицизм, малі сократичні школи. Етика римських стоїків: Сенека, Епіктет, Марк Аврелій. Неоплатонізм: передчуття християнства.

Література: [1; 8; 10; 29; 110; 125; 132; 133; 137].

Тема 3. Філософія середньовіччя та доби Відродження

Антропоцентризм і персоналізм філософії середньовічної Європи та їх трансформації в ментальності сучасної людини. Проблема співвідношення віри і розуму як індетермінанта духовної культури людства. Від теоцентризму до гуманізму (філософія епохи Відродження). Соціальна філософія Ренесансу – розподіл концептуальних просторів етики і соціальної теорії. Натурфілософія епохи Відродження – Бог, Людина і Природа.

Синтез античної філософської традиції та християнських догматів у філософії середньовіччя, його прояв в онтології, гносеології, антропології та етиці. Виникнення середньовічної парадигми західноєвропейської філософії – духовна орієнтація. Проблеми віри і знання, волі і розуму, людського та божественного. Апологетика. Релігійний характер філософської думки: ідея Бога. Патристика як історична форма філософствування. Західна та східна патристика. Християнський неоплатонізм. Схоластика і екзистенційно-містична лінія середньовічної філософії. Поява європейських університетів. Схоластика: суперечка номіналізму і реалізму. Постать Ф. Аквінського. Пізня схоластика: номіналізм У. Оккама та його значення для сучасної методології науки.

Західноєвропейський Ренесанс (ранній – італійський, пізній – північний). Соціально-історичні передумови зміни духовної атмосфери Західної

Європи у XIV – XVI ст. Гуманістичний характер філософії епохи Відродження. Реформація. Натурфілософія епохи Відродження: М. Кузанський, Г. Галілей. Соціальна філософія доби Ренесансу: Ж. Боден, Т. Мор, Т. Кампанелла, Н. Макіавеллі.

Література: [1; 5; 8; 10; 11; 137; 154].

Тема 4. Філософія Нового часу

Раціоналістична філософія як чинник, що зумовив народження сучасної цивілізації (філософія Просвітництва – "проект Просвітництва"). Ф. Бекон – фундатор сучасної філософії. Філософське обґрунтування нової картини світу. Суперечка щодо методу наукового пізнання. Емпірична традиція філософії Нового часу: Т. Гоббс, Дж. Локк, Дж. Берклі, Д. Юм. Раціоналізм філософії Нового часу: Р. Декарт, Б. Спіноза, Г. Ляйбніц. Просвітництво і "барокова" філософія. Кордоцентризм Б. Паскаля. Філософія історії Дж. Віко. Соціально-історичні передумови ідеології Просвітництва. Культ розуму. Концепція прогресу. Соціально-філософський проект Просвітництва.

Німецька класична філософія. Німецьке Просвітництво: філософія історії Гердера, політична філософія В. Гумбольдта. Класична німецька філософія: загальна характеристика. Трансцендентальна філософія І. Канта. Творча активність суб'єкта пізнання та межі його пізнавальних здібностей. Априоризм. Категоричний імператив І. Канта. Філософія людського "Я" (І. Фіхте). Об'єктивний ідеалізм Ф. В. Й. Шеллінга. Творча інтуїція. Філософія абсолютної ідеї Г. В. Ф. Гегеля. Діалектика як логіка. Філософія історії Гегеля.

Марксизм як спроба синтезу діалектики Гегеля і раціоналістичного матеріалізму французьких енциклопедистів. Концептуальна новизна поглядів К. Маркса й Ф. Енгельса: матеріалістична ідея практики та нова концепція історії суспільства. Гуманістичний потенціал вчення про людину, відчуження та свободу. Основні етапи розвитку філософії марксизму. Дивергенція марксистської традиції в історії західної філософської думки. Європейський неомарксизм. Відродження іраціоналістичної філософії наприкінці XIX століття. Шопенгауер і Ніцше – передвісники кризи європейського гуманістичного раціоналізму.

Література: [1; 5; 8 – 9; 10; 47; 52; 66; 82; 116; 122; 137; 174].

Тема 5. Сучасна європейська філософія

Криза раціоналізму як ідеологічної та світоглядної основи сучасної цивілізації ("криза проекту Просвітництва") та його причини. Позитивістська, ірраціоналістична, релігійна парадигми в сучасній філософії Європи і Північної Америки. "Вторгнення" філософської і релігійної думки Сходу в світогляд Заходу. Ситуація постмодерна, плюралізм сучасної філософської картини світу і пошуки нової світоглядної альтернативи. Проблема становлення нової форми філософії в духовній культурі XXI століття.

Формування некласичного типу філософствування. Ірраціоналізм: С. К'єркегор, А. Шопенгауер, Ф. Ніцше. Критика класичної (раціоналістичної) традиції. Головні парадигми сучасної філософії: позитивістська, ірраціонально-антропологічна, релігійна. Відкриття несвідомих поривів життя: інтуїтивізм А. Бергсона, філософія життя Ф. Ніцше, психоаналіз З. Фрейда. Вплив фрейдизму на мистецтво та масову культуру ХХ ст. Неофрейдизм: А. Адлер, К. Юнг, В. Райх. Екзистенціальна філософія: зміст та різновиди. М. Хайдеггер, А. Камю, Ж.-П. Сартр. Феноменологія. Персоналізм. Неотомізм. Філософська антропологія. Герменевтика. Соціальна філософія Франкфуртської школи. "Негативна діалектика" Т. Адорно.

Позитивістська традиція у філософії. О. Конт. Основні етапи розвитку позитивізму. Неопозитивізм: логічний позитивізм, Львівсько-Варшавська школа, Віденський гурток. Проблема демаркації науки і не-науки. Процедура верифікації. Б. Рассел, Л. Вітгенштейн. Постпозитивізм. Критичний раціоналізм К. Поппера. Процедура фальсифікації. Концепція "відкритого суспільства". Історична школа в філософії науки (Т. Кун). Соціологія науки і еволюційна епістемологія (Ст. Тулмін). Гносеологічний анархізм П. Фейєрабенда. Аналітична філософія.

Філософія модерну і постмодерну. Розмивання традиційних світоглядних, ціннісних позицій. Критика "тоталітарної" науки. Відмова від проєктів тотального перевлаштування світу. Заперечення репрезентативної гносеології. Відмова від об'єктивної істини. Постмодерністські проєкти перебудови естетики, політики, філософії. Деконструкція Ж. Дерріда, епістемологія М. Фуко.

Вітчизняна філософська традиція. Джерела української філософської культури. Особливості типу української філософської парадигми. Основні етапи розвитку української філософії. Філософія

українського бароко. Києво-Могилянська академія. Г. Сковорода – фундатор української класичної філософії. Академічна філософія в Україні XIX ст. М. Костомаров, П. Куліш, П. Юркевич. Соціальна філософія на зламі XIX – XX ст. (О. Потебня, М. Драгоманов, М. Грушевський, В. Винниченко). Філософія української діаспори.

Російська філософська традиція. Специфіка російської філософської парадигми. Антипозитивізм. Етичний персоналізм. Соборність. Інтуїтивізм. М. Бердяєв, Л. Шестов, М. Лосський, С. Франк, О. Лосєв.

Література: [1; 4; 5; 7 – 12; 19 – 21; 39; 42; 64; 70; 89; 126; 137; 144].

Змістовий модуль 2. Фундаментальні проблеми філософії

Тема 6. Онтологія

Буття як специфічний об'єкт людської рефлексії. Буття як філософська проблема. Категорія буття. Буття як всезагальне, одиничне і особливе. Проблема класифікації основних типів і форм буття. Буття речей, процесів і природи. Буття речей, створених людиною ("другої природи"). Специфіка людського буття. Скінченність індивідуального людського існування. Буття суспільства (людської цивілізації) як унікальний тип буття: його основи і принципи. Буття духовного як філософська проблема.

Проблема субстанції. Матеріалістичний і ідеологічний монізм. Дуалізм. Поняття матерії і його історичний генезис. Наукова і філософська картина світу: сутність, загальне і відмінне. Об'єктивна і суб'єктивна реальність. Рух, простір, час. Сучасна наука про основні властивості матерії, її головні характеристики.

Література: [1; 3; 6; 7; 12; 98; 112; 116; 125; 163; 172].

Тема 7. Філософська концепція розвитку. Діалектика та метафізика

Співвідношення діалектики, онтології і гносеології. Суперечливість і процесуальність буття світу, буття людини, пізнання. Діалектика і метафізика як два способи філософського осмислення буття. Діалектика як філософська теорія розвитку, зміни універсуму. Історичні форми діалектики: даосизм, Геракліт, Зенон, Демокріт, Сократ, Платон, Аристотель. Гегелівська система діалектики: категорії і закони діалект-

тики. Марксистська діалектика. Діалектика і метафізика. Діалектика і синергетика: межі методологічних орієнтирів. Проблема становлення сучасної діалектики.

Сучасна діалектика як філософське вчення про зміну, вічну трансформацію об'єктивного світу, про неминучість існування різних логічних просторів пізнання, про визнання принципу багатомірності мислення. Становлення діалектики як теоретичної системи: основні принципи, закони категорії. Діалектика як методологія наукового пізнання.

Література: [1; 3; 6; 7; 20; 25; 38; 68; 70; 89; 105; 108; 134; 138].

Тема 8. Теорія пізнання (гносеологія)

Психофізична проблема. Психіка. Духовна діяльність людини, її особливості. Ідеальне, його природа і сутність. Проблема походження духовного. Дух і свідомість. Походження і сутність свідомості як філософська проблема. Основні концепції походження свідомості.

Свідомість і самосвідомість. Походження і еволюція свідомості. Свідомість як необхідна умова відтворення людської культури. Соціальна природа свідомості. Свідомість і мова. Свідомість і підсвідомість. Феномен несвідомого, його природа і функції. Місце несвідомого в духовному світі людини. Роль несвідомого в людському бутті. Суспільна й індивідуальна свідомість: сутність і основні форми.

Еволюційно-біологічні передумови пізнання. Пізнання як діяльність. Знання як система. Чуттєве і раціональне пізнання та їх структура. Єдність чуттєвого і раціонального в пізнанні. Пояснення і розуміння. Теорія істини. Істина і цінності. Істина і віра.

Пізнання в контексті людського існування. Пізнання як спосіб само-реалізації людини. Гносеологія (епістемологія) як особлива галузь філософського знання. Основні критерії і проблеми гносеології. Суб'єкт і об'єкт пізнання. Дві концепції пізнавального процесу: пізнання як відображення і пізнання як творчість: проблема їх синтезу. Знання, його сутність, форми і значущість.

Література: [1; 3; 7; 25; 47; 66; 68; 82; 89; 105; 108; 109; 148; 157].

Тема 9. Соціальна філософія і філософія економіки

Соціальна філософія: становлення і проблеми. Концептуальні підходи до аналізу суспільства: натурфілософський, формаційний,

цивілізаційний. Основні філософські концепції суспільства: індустріального суспільства, стадій економічного зростання, постіндустріального розвитку, інформаційного суспільства і т. ін. Суспільство як система, що саморозвивається. Основні сфери життя суспільства. Специфіка соціальної сфери суспільства. Простір публічного і сфера приватного в соціумі. Політична сфера суспільства. Духовне життя суспільства.

Філософія економіки як складова частина соціальної філософії. Економічна свідомість, економічне мислення, економічна психологія, економічна ідеологія, економічна культура, етичні цінності економіки. Взаємна зумовленість економіки і політики. Економічна політика у фокусі філософської рефлексії. Національні економічні інтереси та економічна безпека.

Метафізика економіки, економіка як світоглядний феномен і філософія господарювання; філософія економічного консерватизму. Загальна теорія організацій; економіка як система діяльнісних комунікацій індивідів. "Господарство": історична еволюція поняття. Основні етапи формування філософії господарства. Категорія праці у філософії та економіці. "Економічна людина": інструментальна і комунікативна раціональність. Виробництво, потреби, інтереси. Аскетизм і бажання. Свобода індивіда і економічна свобода. План або ринок? Багатство і бідність.

"Техніка": витоки і еволюція поняття, сучасне трактування. Природа технічного знання. Техніка і мистецтво. Техніка в контексті глобальних проблем. "Антропологія техніки". Технократична концепція і її критика. Перспективи філософії техніки.

Соціальні аспекти ринкового господарства, людський капітал, гуманітарний капітал, людський чинник. Розвиток людського потенціалу в умовах глобалізації економіки.

Культура та економіка. Теорія культурної детермінації як спосіб економічної поведінки, теорія управління в соціально-культурному контексті. Духовні компоненти економіки.

Економічна справедливість як філософська проблема. Експлуатація як економічна і соціально-філософська проблема. Теорії експлуатації у минулому і сьогоденні. Економічна дискримінація та її основні типи. Способи подолання економічної дискримінації.

Етика і економіка: сумісність або несумісність? Етика господарюючого суб'єкта: ключові принципи. Мораль і економіка: ретроспективний погляд. Основні теорії економічної етики в різні історичні епохи. Загальні

підстави господарської етики. Шлях до постіндустріальної господарської етики.

Література: [7; 12; 13; 17; 23; 31; 35; 37; 55; 61; 69; 77; 90; 109; 113; 159].

Тема 10. Філософська глобалістика та еволюційне майбутнє людства

Періодизація майбутнього: безпосереднє, осяжне і віддалене майбутнє. Критерії і методи прогнозування Глобалістика і глобалізація. Глобальні проблеми людства, їх сутність можливе вирішення та наслідки: демографічні, екологічні і соціально-політичні. Сучасна філософія статі. Біологічна, соціокультурна і технологічна складові глобально-еволюційного процесу, діалектика їх взаємодії. Людська природа як об'єкт технології (гуманітарна експертиза, біоетика, біовлада і біополітика). Практичне значення філософської антропології в епоху біотехнології управління свідомістю: "право на життя" і "право на смерть" – гуманістична міра науково-технологічного прогресу.

Концепції постлюдського майбутнього. Біоетика і трансгуманізм як світоглядні альтернативи.

Література: [7; 12; 13; 62; 78; 101; 129; 150; 159; 167].

Змістовий модуль 3. Філософія і методологія науки

Тема 11. Наука як соціальний інститут

Наука як об'єкт філософського дослідження. Філософські підвалини науки. Філософія як засіб включення наукового пошуку в широкий соціокультурний контекст. Проблема філософії науки в історії культури і у сучасній західноєвропейській філософії. Наука в сучасному світі (сцієнтизм і антисцієнтизм). Наука як соціальний інститут.

Традиціоналістський і техногенний типи цивілізаційного розвитку та їх базисні цінності. Генеза і еволюція техногенної цивілізації. Сучасна фаза еволюції техногенної цивілізації. Раціональність наукового пізнання. Цілерациональна парадигма класичної науки. Класичний і не-класичний ідеали раціональності. Функції науки в житті суспільства (наука як світогляд, як продуктивна і соціальна сила).

Переднаука і наука у власному сенсі слова. Соціокультурні передумови виникнення науки. Специфічні особливості наукового пізнання.

Критерії науковості: наука і не наука – "проблема демаркації". Еволюція образу науки в суспільній свідомості.

Філософські підстави наукового пізнання. Співвідношення "магії" і "технології" в традиційних культурах. Передумови виникнення і розповсюдження механіко-математичного природознавства.

Наукові "картини світу": структури і типи. Історія науки як проблема філософії і науки. Наукові революції: типи і значення. Криза "класичного" природознавства на зламі XIX – XX століть. Наукове прогнозування і його місце в структурі "передбачення майбутнього".

Основні напрями "філософії науки" XX ст. Загальний огляд історії науки. Культура античного поліса і становлення перших форм теоретичної науки. Роль християнської теології в зміні споглядальної позиції вченого. Західна і східна середньовічна наука. Становлення експериментальної науки в новоєвропейській культурі. Формування науки як професійної діяльності. Виникнення дисциплінарно-організованої науки.

Різні підходи до визначення соціального інституту науки. Історичний розвиток інституційних форм наукової діяльності. Наукові співтовариства та їх історичні типи: республіка вчених (XVII – XVIII ст); наукові співтовариства епохи дисциплінарно-організованої науки (XIX – XX ст.); формування міждисциплінарних співтовариств науки XX ст. Наукові школи. Підготовка наукових кадрів. Історичний розвиток засобів трансляції наукових знань (від рукописних видань до сучасного комп'ютера). Комп'ютеризація науки та її соціальні наслідки. Наука та економіка. Наука і влада. Проблема секретності та закритості наукових досліджень. Проблема державного регулювання науки.

Література: [1; 6; 9; 12; 50; 84; 100; 120; 148; 153].

Тема 12. Структура наукового знання

Наукове знання як складна система, що розвивається. Різноманіття типів наукового знання. Емпіричний і теоретичний рівні, критерії їх розрізнення. Особливості емпіричної і теоретичної мови науки.

Підвалини наукового знання. Ідеали і норми наукового пізнання. Логіка, методологія і методи наукового пізнання. Методологія науки як філософська проблема. Основні історичні етапи становлення методології науки (Ф. Бекон, О. Конт, Г. Спенсер, Д. Мілль, І. Кант, Е. Мах). Проблеми

філософії науки у неокантианстві Марбурзької (Г. Коген, Наторп, Е. Кассіер) і Баденської (В. Віндельбанд, Г. Ріккерт) шкіл.

Сучасні концепції методології науки (Б. Рассел, М. Шлік, Л. Вітгенштейн, Р. Карнап, Ф. Франк). Концепція наукового знання К. Поппера. Теорія наукових революцій Т. Куна. Методологічний анархізм П. Фейєрабенда.

Методологічні ідеї філософії структуралізму, феноменології, герменевтики, постмодернізму. Проблема цілісності сучасного наукового знання, кореляції природничих і соціально-гуманітарних досліджень за умов глобальних проблем сучасності.

Структура емпіричного знання. Експеримент і спостереження. Емпіричні факти. Процедури формування факту. Проблема теоретичної навантаженості факту. Структури теоретичного знання. Теоретичні моделі як елемент внутрішньої організації теорії. Обмеженість гипотетико-дедуктивної концепції теоретичних знань. Роль конструктивних методів у дедуктивному розгортанні теорії. Парадигма. Математизація теоретичного знання. Ідеали й норми дослідження та їх соціокультурна розмірність.

Наукова картина світу, її функції: картина світу як онтологія, як форма систематизації знання, як дослідницька програма. Операціональні та філософські підвалини науки. Роль філософських ідей і принципів в обґрунтуванні наукового знання.

Література: [1; 6; 9; 12; 20; 50; 68; 84; 100; 105 – 107; 148; 153].

Тема 13. Динаміка науки (процес генерації, реплікації та трансляції нового знання). Типи наукової раціональності

Історична мінливість механізмів породження наукового знання. Взаємодія підвалин науки та досвіду як початковий етап становлення нової дисципліни. Формування первинних теоретичних моделей і законів. Становлення розвиненої наукової теорії. Класичний і некласичний варіанти формування теорії. Генеза зразків вирішення завдань.

Взаємодія традицій і генерації нового знання. Наукові революції як перебудова підвалин науки. Наукові революції як точки біфуркації в розвиткові знання. Нелінійність зростання знань. Селективна роль культурних традицій у виборі стратегій наукового розвитку. Проблема потенційно можливих історій науки. Глобальні революції і типи наукової раціональності: класична, некласична, постнекласична наука.

Головні характеристики сучасної (постнекласичної) науки. Сучасні процеси диференціації та інтеграції наук, зв'язок дисциплінарних і

проблемно-орієнтованих досліджень. Роль нелінійної динаміки і синергетики щодо розвитку сучасних уявлень про системи, що історично розвиваються. Глобальний еволюціонізм як синтез еволюційного і системного підходів.

Зближення ідеалів природничого і соціально-гуманітарного пізнання. Проблема гуманітарного контролю в науці та високих технологіях. Екологічна і соціально-гуманітарна експертиза науково-технічних проектів. Криза ідеалу ціннісно-нейтрального дослідження, проблема ідеологізованої (політизованої науки).

Філософія російського і західного космізму: концепції біосфери, техносфери і ноосфери (В. І. Вернадський, Т. Де Шарден). Проблеми екологічної етики в сучасній західній філософії (Б. Каллікот, О. Леопольд, Р. Аттфільд).

Сцієнтизм і антисцієнтизм. Наука і паранаука. Наукова раціональність і проблема діалогу культур. Роль науки в подоланні сучасних глобальних криз.

Література: [1; 6; 9; 12; 14; 75; 89; 105; 120; 134; 153; 167; 169].

Тема 14. Проблема взаємодії природничих, соціогуманітарних і технічних наук

Філософія як інтегральна форма соціогуманітарних наук. Специфіка об'єкта і предмета соціально-гуманітарного пізнання. Особливості суспільства і людини, суспільних комунікацій і духовного життя як об'єктів пізнання: різноманіття, неповторюваність, унікальність, випадковість, мінливість. Конвергенція природничого і соціально-гуманітарного знання в неklasичній науці: еволюція і механізми взаємодії.

Суб'єкт соціально-гуманітарного пізнання. Залученість свідомості суб'єкта, його системи цінностей і інтересів до об'єкта дослідження соціогуманітарних наук. Природа цінностей та їх роль у соціально-гуманітарному пізнанні. Ціннісні судження в науці і необхідність "ціннісної нейтральності" в соціальному дослідженні. Позанаукові критерії обґрунтованості наукового знання: принципи краси та простоти в соціально-гуманітарному пізнанні.

Життя як категорія наук про суспільство і культуру (соціокультурний і гуманітарний зміст поняття життя).

Проблема істинності і раціональності в соціально-гуманітарних науках: релятивізм, психологізм, історизм у соціогуманітарних науках і

проблема істини. Пояснення, розуміння та інтерпретація в соціальних і гуманітарних науках. Герменевтика і коло герменевтики. Текст як особлива реальність і "одиниця" методологічного і семантичного аналізу соціально-гуманітарного знання. Пояснення і розуміння в соціології, історичній, економічній і юридичній науках, психології, філології та культурології. Соціальна верифікація наукового знання в соціогуманітарних науках. Розмежування соціогуманітарних наук на соціальні і гуманітарні. "Суспільствознавства". Дисциплінарна структура і роль соціально-гуманітарних наук у процесі соціальних трансформацій.

Література: [1; 3; 6; 12; 16; 21; 24; 27; 34; 38; 45; 58; 68; 73; 88; 106; 121; 138; 143; 149].

4. Теми рефератів і методичні рекомендації щодо їх написання

Реферат – письмова наукова філософська робота, що виконується аспірантом або здобувачем, який готується до складання кандидатського іспиту з філософії. Без позитивної оцінки реферату аспірант або здобувач до іспитів не допускається.

Робота над рефератом має за мету поглиблене вивчення обраної філософської проблеми, що припускає творче опанування сучасної філософської літератури й оволодіння навичками логічного письмового викладу філософських проблем.

Реферат повинен бути самостійною філософською роботою, що показує здатність автора орієнтуватися у філософських питаннях, систематизувати теоретичний матеріал за обраною темою, творчо використовувати філософські ідеї для методологічного і світоглядного осмислення матеріалів науки, за якою спеціалізується аспірант або здобувач. Філософські ідеї, що переказано своїми словами, думки інших авторів і цитати повинні мати вказівки на джерела (посилання в загальноприйнятому порядку). Пряме запозичення без вказівки джерела літературних текстів неприпустимо.

Тема реферату обирається аспірантом або здобувачем. При її виборі варто користуватися запропонованим списком тем, що наведені у даних методичних матеріалах, та порадами викладачів кафедри і наукового керівника. Як правило, тема реферату повинна висвітлювати найважливіші філософські й світоглядні проблеми, що пов'язані з науковою спеціальністю або темою дисертації аспіранта або здобувача.

Реферат обов'язково повинен мати план, вступ (в якому визначаються проблеми реферату і його ціль), виклад змісту теми, загальні висновки за розглянутими питаннями, а також список літератури, опрацьованої автором у ході роботи над рефератом.

Основний текст повинен займати 20 – 25 сторінок, надрукованих на машинці чи комп'ютері через 1,5 інтервали. Реферат має бути зброшурований і починатися з титульної сторінки, на якій необхідно вказати: університет (Харківський національний економічний університет), кафедру (кафедра філософії і політології), тему реферату, прізвище й ініціали аспіранта чи здобувача, посаду, найменування кафедри, де працює автор, місце і рік написання реферату. *На кафедрі філософії здається перший екземпляр із підписом і датою здачі (а у разі комп'ютерного набору – електронний варіант реферату).*

Аспіранти або здобувачі здають реферат не пізніше, ніж за місяць до кандидатського іспиту на кафедрі, попередньо зробивши відмітку у відділі аспірантури.

Реферат та його оцінка розглядаються екзаменаційною комісією. Якість реферату враховується при оцінці знань на кандидатському іспиті.

4.1. Рекомендовані теми рефератів

1. Філософія в контексті сучасної культури.
2. Філософське знання і його основні характеристики.
3. Структурні елементи сучасного філософського знання (філософія як система).
4. Онтологія: джерела, сутність, сучасний стан.
5. Гносеологія: історія і сучасність.
6. Філософська логіка, сучасна логіка на порозі нового тисячоліття.
7. Діалектика як філософська концепція універсального процесу зміни буття.
8. Філософія суспільства: основні ідеї, принципи, концепції.
9. Сучасні філософські теорії суспільства: (К. Маркс, А. Тойнбі, У. Ростоу, Ф. Фукуяма, С. Хантінгтон та ін.).
10. Філософія людини: сучасні ідеї, принципи, підходи.
11. Основні методологічні настанови філософського аналізу проблеми людини (особистості).
12. Аксіологія: джерела, сучасний стан.

13. Аксиологічне знання в європейській і східній культурах.
14. Етика як окрема галузь філософського знання.
15. Етика і діяльність у людській культурі.
16. Естетика й особливості естетичного бачення світу.
17. Історія філософії як об'єкт філософського аналізу.
18. Філософія і філософствування: суть принципів відмінностей та їх значення для духовного розвитку особистості.
19. Європейська філософія: унікальність цього феномену, роль у становленні людської цивілізації й основні відмінності від інших типів філософського знання (конфуціанство, індуїзм).
20. Антична філософія як феномен культури: Стародавній Китай, Індія, Греція.
21. Історичне значення давньогрецької філософії в становленні і розвитку людської цивілізації.
22. Середньовічна філософія: сутність, основні ідеї, імена, концепції, вплив на сучасність.
23. Філософія епохи Відродження: сутність, зв'язок із сучасною епохою.
24. Філософія Нового Часу: Ф. Бекон, Р. Декарт, Г. Ляйбніц, Дж. Локк, Т. Гоббс (основні ідеї та їх вплив на розвиток науки).
25. Філософія І. Канта, Г. Гегеля, К. Маркса: сутність, основні ідеї та вплив на сучасність.
26. Філософія К. Маркса в контексті західноєвропейської культури і сучасність.
27. Європейська філософія в ХХ ст.: основні філософські парадигми.
28. Російська й українська філософія: становлення, сутність, основні ідеї і концепції.
29. Сучасна світова філософська думка: співвідношення європейської традиції й інших типів філософування (США, Китай, Індія, Латинська Америка, Африка).
30. Знання і його соціальний зміст: до сучасних дискусій у філософії науки.
31. Наука, цивілізація і демократія.
32. Проблема істини в науці та філософії.
33. Сучасна наука про основні характеристики і проблеми свідомості.
34. Свідомість і мислення. Сучасна наука про мислення.

35. Творчість і інтуїція.
36. Основні концепції творчості.
37. Пізнання як процес, основні види, типи і рівні пізнання. Пізнання і цінності.
38. Цінності, ціннісні компоненти пізнання.
39. Становлення європейської науки. Основні етапи та методологічні установки.
40. Формування перших наукових програм і їх методологічні принципи.
41. Апорії Зенона очима сучасної науки.
42. Генезис раціонального мислення в епоху античності.
43. Аристотель про співвідношення філософії, математики і фізики. Особливості наукових програм в епоху античності.
44. Проблема співвідношення релігії і науки, віри і знання у філософії Ф. Аквінського.
45. Проблема пізнання та її вирішення у філософії середньовіччя.
46. Картина світу в середньовічній культурі і філософії.
47. Коперніканська космологія: нова ідея про нескінченний універсум.
48. Вчення Ф. Бекона про ідоли і його значення для боротьби проти схоластики в пізнанні.
49. Картезіанська парадигма в епоху комп'ютерної революції.
50. Локк і Ляйбніц: про роль розумового і чуттєвого в пізнанні.
51. Г. В. Ф. Гегель і сучасне природознавство.
52. Ж.-Ж. Руссо про роль науки та мистецтва у моральному прогресі людства.
53. Гносеологічна концепція І. Канта.
54. Співвідношення чистого розуму, науки і моралі в роботах І. Канта.
55. Філософія російського космізму.
56. Ідея незворотності в сучасній науковій картині світу.
57. Космологічні парадокси класичної картини світу.
58. Міждисциплінарний синтез і розвиток сучасної картини світу.
59. Вчення Вернадського і сучасна концепція ноосфери.
60. Ідея універсального еволюціонізму в науці ХХ ст.
61. Особливості стилю мислення науки ХХ ст.
62. Наука і глобальні проблеми людства.
63. Екологічна проблема, її наукові, соціально-філософські й етико-гуманістичні аспекти.

64. Проблема формування екологічної свідомості.
65. Людина і ноосфера.
66. Людина і природа: сучасна культура на шляхах подолання відчуження людини і природи.
67. Концепція самоорганізації в сучасній науці.
68. Синергетика як нове світорозуміння.
69. Проблема гуманізації сучасної науки.
70. Наукове пізнання і його основні характеристики.
71. Наука як цивілізаційний феномен.
72. Філософія як рефлексія над наукою.
73. Філософія як спосіб включення наукового пошуку в широкий соціокультурний контекст.
74. Природознавство і релігія в сучасній культурі.
75. Міф і релігія у відношенні до раціонального пізнання.
76. Від науки класичної до постнекласичної.
77. Класичний і некласичний ідеали раціональності.
78. Методологічні ідеї структуралізму.
79. Методологічні ідеї феноменології.
80. Системно-структурний підхід: особливості методології.
81. Редукціоністська методологія в науковому пізнанні: її можливості і проблеми.
82. Філософські ідеї в "Логіко-філософському трактаті" Л. Вітгенштейна.
83. "Істина і метод" Гадамера: основні ідеї і принципи.
84. Проблема раціональності на зламі ХХ ст.
85. Філософія науки Г. Башляра.
86. Філософська герменевтика і розвиток сучасної науки.
87. Концепція процесуального холізму А. Уайтхеда.
88. Наукова раціональність і філософський розум в інтерпретації Е. Гуссерля.
89. Холізм – нова парадигма в науці ХХ ст.
90. Проблеми методології науки на рубежі ХХ – ХХІ століть (порівняльний аналіз основних концепцій).
91. Соціокультурні фактори у динаміці наукового знання.
92. Проблема гармонії істини, добра і краси у творчості вченого.
93. Свобода наукового пошуку і соціальна відповідальність вченого.
94. Етичний і екзистенціальний зміст драми людського пізнання.

95. Проблема критерію істинного знання в науці і філософії.
96. Методологічні і соціальні проблеми комп'ютеризації.
97. Людський дух у комп'ютерній культурі.
98. Соціальні і психологічні проблеми комп'ютеризації.
99. Знання як об'єкт комп'ютерного моделювання.
100. Інтелектуальні процеси і їх моделювання: філософський аспект.
101. Інформатика: філософсько-методологічні проблеми і соціальна роль.
102. Інформатика в системі сучасного наукового знання.
103. Інформаційний підхід до пізнання дійсності.
104. Проблема людини і машини в епоху комп'ютерної революції.
105. Творче мислення і комп'ютерна революція.
106. Комп'ютерна революція: соціальні перспективи і наслідки.
107. Технічне знання: специфіка теорії і методів.
108. Філософія техніки К. Ясперса.
109. Філософія техніки в роботах М. Бердяєва.
110. Технологія і культура.
111. Проблеми етики науково-технічної творчості.
112. Наукові революції: витоки і наслідки.
113. Духовна культура суспільства (загальне та окреме, взаємозв'язок і відмінність, порівнянність і унікальність).
114. Цивілізація і культура як взаємозалежні, але різні характеристики буття соціуму.
115. Проблема особистості у філософії (основні концепції).
116. Плюралізм сучасних філософських концепцій і об'єктна стабільність філософського знання в контексті людської культури.
117. Суспільство як об'єкт філософського аналізу.
118. Суспільство як система.
119. Історичний розвиток суспільства: підходи до аналізу.
120. Структура суспільства: філософський аналіз.
121. Людина – природа – суспільство.
122. Суспільне буття і суспільна свідомість: тенденції взаємообумовленості.
123. Сутність суспільної ідеології.
124. Наука і філософія як форми суспільної свідомості.
125. Суспільна свідомість та її розвиток.

126. Специфіка постіндустріального суспільства.
127. Інформаційне суспільство: філософський аналіз.
128. Прогрес або регрес: аналіз сучасного соціуму і його перспектив.
129. Простір публічного і сфера приватного в соціумі.
130. Свобода індивіда і економічна свобода. План або ринок?

Багатство і бідність.

131. Міфологізація і деміфологізація економіки в сучасному суспільстві.
132. Мораль і економіка: минуле, сучасність, перспективи.
133. Розвиток людського потенціалу в умовах глобалізації економіки.
134. Постіндустріальна господарська етика і перипетії політичної

реальності.

135. Інструментальні і комунікативні цінності сучасного суспільства: дилема або взаємне доповнення.

136. Сучасність як перехід від індустріальної ери до інформаційної.

137. Феномен ідеологізованої науки.

138. Етика і методологія постнекласичної науки.

139. Людина як суб'єкт і об'єкт "високих технологій"

140. Зміна соціальних функцій науки в "суспільстві ризику".

Ризикована і попереджуюча наука.

141. Системна криза техногенної цивілізації і концепція технокультурного балансу.

142. Техногенна цивілізація як результат реалізації "проекту Просвітництва".

143. Системно-концептуальний аналіз еволюційної епістемології.

144. Концепція інформаційної епістемології та її зв'язок із економікою знань.

145. Технології управління генетичним і соціокультурним кодом як інструмент нових соціальних і політичних стратегій управління.

146. Життя як категорія наук про суспільство і культуру (соціокультурний і гуманітарний зміст поняття життя).

147. Народження знання в процесі "комунікації індивідуумів".

148. Роль позанаукових критеріїв істини в економічному і соціально-гуманітарному пізнанні.

149. Роль неявного і профанного знання в економічному і соціально-гуманітарному пізнанні.

150. Проблема соціальної верифікації в соціоекономічних і технічних науках.

5. Рекомендована література

5.1. Основна

1. Введение в философию : учебн. пособие для вузов / под. ред. : И. Т. Фролов – [3-е изд., перераб. и доп.]. – М. : Республика, 2003. – 623 с.
2. Горський В. С. Історія української філософії : навч. посіб. – К. : Наукова думка, 2001. – 376 с.
3. Гурина М. Философия : учебн. пособ. / М. Гурина ; пер. с фр. – М. : Республика, 1998. – 540 с.
4. История философии: Запад – Россия – Восток. Книга первая Философия древности и Средневековья : учебник для вузов / под ред. Н. В. Мотрошиловой. – 2-е изд., испр. и доп. – М. : Академический Проект, 2012. – . – Кн. 2. Философия XV – XIX вв. – 2012. – 485 с. – (Концепции).
Кн. 3. Философия XIX – XX вв. – 2012. – 443 с. – (Концепции).
Кн. 4. Философия XX вв. – 2012. – 426 с. – (Концепции).
5. История философии : учебник для вузов / под ред. проф. В. П. Кохановского – Ростов н / Д : Феникс, 2001. – 576 с.
6. Канке В. А. Философия. Исторический и систематический курс : учебник для вузов / В. А. Канке. – М. : Логос, 2002. – 344 с.
7. Новая философская энциклопедия : в 4-х т. / Ин-т В. С. Степин. – М. : Мысль, 2000. – . –
Т. 1. – 2000. – 722 с.
Т. 2. – 2001. – 636 с.
Т. 3. – 2001. – 694 с.
Т. 4. – 2001. – 606 с.
8. Рассел Б. Історія західної філософії / Б. Рассел ; пер. з англ. – К. : Основи, 1995. – 760 с.
9. Рассел Б. Мудрость Запада: Историческое исследование западной философии в связи с общественными и политическими обстоятельствами / Б. Рассел ; пер. с англ. – М. : Республика, 1998. – 480 с.
10. Реале Дж. Западная философия от истоков до наших дней / Дж. Реале, Д. Антисери. – в 4-х т. Т. 1. Античность. – СПб. : Петрополис, 1994. – 336 с.
Т. 2. Средневековье. – 1995. – 368 с.
Т. 3. Новое время. – 1996. – 736 с.
Т. 4. От романтизма до наших дней. – 1997. – 880 с.
11. Скирбекк Г. История философии : учебн. пособие для вузов / Г. Скирбекк, Н. Гилье ; пер. с англ. – М. : Владос, 2000. – 800 с.
12. Современная западная философия : [словарь] / сост. и отв. ред. В. С. Малахов, В. П. Филатов. – [2-е изд., перераб. и доп.]. – М. : ТОН-Остожье, 2000. – 544 с.

13. Социальная философия : словарь / сост. и ред. В. Е. Кемеров, Т. Х. Керимов. – 2-е изд., испр. и доп. – М. : Академический Проект; Екатеринбург : Деловая Книга, 2006. – 624 с.

14. Філософія : навч. посібн. / за ред. І. Ф. Надольного. – К. : Вікар, 1997. – 584 с.

15. Філософія : підручник / І. В. Бичко, І. В. Бойченко, В. Г. Табачковський та ін. – К. : Либідь, 2001. – 408 с.

5.2. Додаткова

16. Абельс Х. Интеракция, идентичность, презентация. Введение в интерпретативную социологию / Х. Абельс ; [пер. с нем.]. – СПб. : Алетейя, 1999. – 272 с.

17. Агамбен Дж. Homo sacer. Суверенная власть и голая жизнь / Дж. Агамбен ; [пер. с ит.: И. Левина, О. Дубицкая, П. Соколов, М. Велижев, С. Козлов]. – М. : Европа, 2011. – 256 с.

18. Адлер А. Понять природу человека / А. Адлер ; [пер. Е. А. Цыпина]. – СПб. : Академический проект, 2000. – 256 с.

19. Адорно Т. Негативная диалектика / Т. Адорно; [пер. с нем. Е. Л. Петренко]. – М. : Академический Проект, 2011. – 538 с.

20. Аналитическая философия: Становление и развитие (антология) / общ. ред., сост. и вступ. ст. А. Ф. Грязнова ; [пер. с англ., нем.]. – М. : Прогресс – Традиция, 1998. – 528 с.

21. Андерсон П. Истоки постмодерна / П. Андерсон ; [пер. с англ. А. Апполонова : под ред. М. Маяцкого]. – М. : Изд. дом "Территория будущего", 2011. – 201 с.

22. Андреева Т. О. Від феномена людини до феномена людства : [монографія] / Т. О. Андреева. – Донецьк : ДонНУ, 2002. – 237 с.

23. Андрущенко В. П. Історія соціальної філософії (Західноєвропейський контекст) / В. П. Андрущенко. – К. : Тандем, 2000. – 406 с.

24. Анкерсмит Ф. Р. Политическая репрезентация / Ф. Р. Анкерсмит ; [пер. с англ. А. Глухова] ; нац. исслед. университет "Высшая школа экономики". – М. : Изд. дом ВШЭ, 2012. – 288 с.

25. Апель К.-О. Трансформация философии / К.-О. Апель ; [пер. с нем. В. Куренной, Б. Скуратов]. – М. : Логос, 2001. – 344 с.

26. Арендт Х. Vita activa, или О деятельной жизни / Х. Арендт ; [пер. с нем. и англ. В. В. Бибихина ; под ред. Д. М. Носова]. – СПб. : Алетейя, 2000. – 437 с.

27. Арендт Г. Становище людини / Г. Арендт ; [пер. з англ. М. Зубрицької]. – Л. : Центр гуманітарних досліджень Львів. держ. ун-ту ім. І. Франка, 1999. – 254 с.

28. Аристотель. Большая этика / Аристотель : соч. : в 4-х т. Т. 4. – М. : Мысль, 1982. – С. 295 – 374.
29. Аристотель. Метафизика / Аристотель : соч. : в 4-х т. Т.1. – М. : Мысль, 1975. – 550 с.
30. Аристотель. Политика / Аристотель / пер. с древнегреч.; общ. ред. А. И. Доватура. : соч. : в 4-х т. Т. 4. – М. : Мысль, 1983. – С. 375 –645.
31. Арон Р. Избранное : Введение в философию истории / Р. Арон ; пер. с фр. – М. ; СПб. : Университетская книга, 2000. – 543 с.
32. Бадью А. Можно ли мыслить политику? / А. Бадью. // Мета / Политика ; [пер. с фр. Б. Скуратова, К. Голубович]. – М. : Логос, 2005. – С. 7–92.
33. Байме К. Політичні теорії сучасності / К. Байме ; [пер з нім. М. Култаєвой та М. Бойченка]. – К. : Стилос, 2008. – 396 с.
34. Барт Р. Избранные работы. Семиотика. Поэтика / Р. Барт. – М. : Прогресс ; Универс, 1994. – 615 с.
35. Бауман З. Глобализация. Последствия для человека и общества / З. Бауман ; [пер. с англ. М. Л. Коробочкиной]. – М. : Весь Мир, 2004. – 188 с.
36. Бек У. Что такое глобализация? / У. Бек ; [пер. с нем. А. Григорьева, В. Седельника ; общ. ред. и послесл. А. Филлипова]. – М. : Прогресс-Традиция, 2001. – 304 с.
37. Бек У. Общество риска. На пути к другому модерну / У. Бек ; [пер. с нем. В. Седельника, Н. Федоровой ; послесл. А. Филлипова]. – М. : Прогресс-Традиция, 2000. – 384 с.
38. Бергер П. Социальное конструирование реальности. Трактат по социологии знания / П. Бергер, Т. Лукман ; [пер. и вступление Е. Д. Руткевич]. – М. : Медиум, 1995. – 323 с.
39. Бердяев Н. А. Истоки и смысл русского коммунизма / Н. А. Бердяев. – М. : Наука, 1990. – 224 с.
40. Бердяев Н. А. Новое Средневековье / Н. А. Бердяев. – М. : Феникс, 1991. – 81 с.
41. Бердяев Н. А. Философия свободного духа / Н. А. Бердяев. – М. : Республика, 1994. – 480 с.
42. Бодрийяр Ж. Общество потребления. Его мифы и структуры / Ж. Бодрийяр ; пер. с фр., послесл. и примеч. Е. А. Самарской. – М. : Республика ; Культурная революция, 2006. – 269 с.
43. Бодрийяр Ж. В тени молчаливого большинства, или Конец социального / Ж. Бодрийяр ; пер. с фр. – Екатеринбург : Изд. Урал. ун-та, 2000. – 106 с.
44. Бурдье П. Начала: [сборник] / П. Бурдье ; [пер. с фр. Н. А. Шматко]. – М. : Socio-Logos; Адапт, 1994. – 287 с.

45. Бурдьё П. Практический смысл / П. Бурдьё ; [пер. с фр. А. Т. Бикбов, К. Д. Вознесенская, С. Н. Зенкин и др.] ; отв. ред. пер. и послесл. Н. А. Шматко. – СПб. : Алетейя, 2001. – 562 с.
46. Бусова Н. А. Модернизация, рациональность и право : [монография] / Н. А. Бусова. – Х. : Прометей-Пресс, 2004. – 352 с.
47. Бэкон Ф. Новый Органон / Ф. Бэкон : соч. в 2-х т. Т. 2. – М. : Мысль, 1972. – 582 с.
48. Валлерстайн И. Конец знакомого мира: Социология XXI века / И. Валлерстайн ; пер. с англ. под ред. В. Л. Иноземцева. – М. : Логос, 2003. – 368 с.
49. Витгенштейн Л. Философские исследования / Л. Витгенштейн // Философские работы. – Ч. 1. – М. : Гнозис, 1994. – С. 75–321.
50. Гайденко П. П. Научная рациональность и философский разум / П. П. Гайденко. – М. : Прогресс-Традиция, 2003. – 528 с.
51. Гегель Г. В. Ф. Наука логики / Г. В. Ф. Гегель // Энциклопедия философских наук : в 3-х т. – Т.1. / отв. ред. Е. П. Ситковский. – М. : Мысль, 1974. – 452 с.
52. Гегель Г. В. Ф. Философия духа / Г. В. Ф. Гегель // Энциклопедия философских наук : в 3-х т. – Т. 3. / отв. ред. Е. П. Ситковский. – М. : Мысль, 1977. – 472 с.
53. Гегель Г. В. Ф. Философия права : сочинения в 7 т. – Т. 7. / Г. В. Ф. Гегель – М. : Соцэкгиз, 1934. – 380 с.
54. Гейзінга Й. Homo Ludens / Й. Гейзінга ; пер. з англ. – К. : Основы, 1994. – 250 с.
55. Гидденс Э. Последствия современности / Э. Гидденс ; пер. с англ. Г. Ольховикова, Д. Кибальчича. – М. : Праксис, 2011. – 352 с.
56. Гидденс Э. Устройство общества : Очерк теории структуризации / Э. Гидденс ; [пер. И. Тюриной]. – М. : Академический проект, 2003. – 528 с.
57. Гиренок Ф. Фигуры и складки / Ф. Гиренок. – М. : Академический Проект, 2013. – 244 с.
58. Гиренок Ф. Абсурд и речь. Антропология воображаемого / Ф. Гиренок. – М. : Академический Проект, 2012. – 240 с.
59. Гиренок Ф. Удовольствие мыслить иначе / Ф. Гиренок. – М. : Академический Проект, 2010. – 236 с.
60. Гирц К. Интерпретация культур / К. Гирц ; [пер. с англ. О. В. Барсукова]. – М. : РОССПЭН, 2004. – 556 с.
61. Горц А. Нематериальное. Знание, стоимость и капитал / А. Горц ; [пер. с фр. и нем. М. М. Сокольской]. ; – М. : Изд. дом ВШЭ, 2010. – 208 с.
62. Гудмен Н. Способы создания миров: Факт, фантазия и предсказание / Н. Гудмен. – М. : Идея-Пресс, 2001. – 376 с.

63. Гусаченко В. В. Трансгрессии модерна : [монография] / В. В. Гусаченко. – Х. : ООО "Озон-Инвест", 2002. – 400 с.
64. Гуссерль Э. Идеи к чистой феноменологии и феноменологической философии. Книга первая / Э. Гуссерль ; [пер с нем. А. В. Михайлова, вступ. ст. В. А. Куренного]. – М. : Академический проект, 2009. – 489 с.
65. Гьофе О. Демократія в епоху глобалізації : посібн. з філос. дисц. / О. Гьофе ; [пер. з нім. Л. Ситніченко та О. Лозінської]. – К. : ППС, 2007. – 436 с.
66. Декарт Р. Рассуждение о методе, чтобы верно направлять свой разум и отыскивать истину в науках и другие философские работы / Р. Декарт ; [пер. с лат. и фр.]. – М. : Академический проект, 2011. – 335 с.
67. Делез Ж. Логика смысла / Ж. Делез ; [пер. с фр. Я. И. Свирского]. – М. : Академия, 1995. – 298 с.
68. Делез Ж. Эмпиризм и субъективность: опыт о человеческой природе по Юму. Критическая философия Канта: учение о способностях. Бергсонизм / Ж. Делез ; [пер. с фр. Я. И. Свирского]. – М. : ПЕР СЭ, 2001. – 480 с.
69. Делез Ж. Анти-Эдип: Капитализм и шизофрения / Ж. Делез, Ф. Гваттари ; [пер. с фр. и послесл. Д. Кралечкина] ; науч. ред. В. Кузнецов. – Екатеринбург : У-Фактория, 2007. – 672 с.
70. Делез Ж. Что такое философия? / Ж. Делез, Ф. Гваттари ; [пер. с фр. и послесл. С. Н. Зенкина]. – М. : Ин-т экспериментальной социологии ; СПб. : Алетейя, 1998. – 288 с.
71. Деррида Ж. Позитивизм / Ж. Деррида ; [пер. с фр. В. В. Бибикина]. – М. : Академический проект, 2007. – 160 с.
72. Деррида Ж. Призраки Маркса. Государство долга, работа скорби и новый интернационал / Ж. Деррида ; [пер. с франц. Б. Скуратова] ; под. общ. ред. Д. Новикова. – М. : Logos-altera, 2006. – 256 с.
73. Джеймс У. Введение в философию; Рассел Б. Проблемы философии / У. Джеймс, Б. Рассел ; общ. ред., послесл. и примеч. А. Ф. Грязнова. – М. : Республика, 2000. – 315 с.
74. Джеймс У. Воля к вере У. Джеймс; / пер. с англ. – М. : Республика, 1997. – 431 с.
75. Жижек С. Устройство разрыва. Параллаксное видение / С. Жижек ; [пер. с англ. А. Смирнова, Г. Рогоняна, С. Кастальского и др.]. – М. : Европа, 2008. – 518 с.
76. Жижек С. Дражливий суб'єкт: відсутній центр політичної онтології / С. Жижек ; пер. з англ. Р. Й. Димерець. – К. : ППС, 2008. – 510 с.
77. Жижек С. 13 опытов о Ленине / С. Жижек ; [пер. с англ. А. Смирнова]. – М. : Ad Marginem, 2003. – 256 с.

78. Зиновьев А. А. На пути к сверхобществу / А. А. Зиновьев. – М. : Центрполиграф, 2000. – 638 с.
79. Иглтон Т. Идея культуры / Т. Иглтон ; пер. с англ. И. Кушнareвой. – М. : Изд. дом ВШЭ, 2012. – 192 с.
80. Йонас Г. Принцип відповідальності. У пошуках етики для технологічної цивілізації / Г. Йоанс. – К. : Лібра, 2001. – 400 с.
81. Камю А. Мир о Сизифе. Эссе об абсурде / А. Камю // Бунтующий человек. – М. : Политиздат, 1990. – 416 с.
82. Кант И. Прелегомены / Иммануил Кант ; [пер. с нем. В. Соловьева]. – М. : Академический Проект, 2008. – 174 с.
83. Кант И. Критика способности суждения / И. Кант. – М. : Искусство, 1994. – 364 с.
84. Карпенко И. В. Философское пространство культуры: человек философствующий и человек повседневности : [монографія] / И. В. Карпенко. – Х. : ХНУ им. В. Н. Каразина, 2006. – 292 с.
85. Карпенко К. І. Природа і жінка: Перспективи екофемінізму в Україні : [монографія] / К. І. Карпенко. – Х. : Крук, 2005. – 320 с.
86. Кассирер Э. Философия символических форм. Т. I. Язык ; [пер. с нем. С. А. Ромашко]. – М. : Академический Проект, 2011. – 271 с.
87. Кассирер Э. Философия символических форм. / Э. Кассирер : в Т. II. Мифологическое мышление / Эрнст Кассирер ; [пер. с нем. С. А. Ромашко]. – М. : Академический Проект, 2011. – 279 с.
88. Кассирер Э. Философия символических форм. / Э. Кассирер : Т. III. Феноменология познания ; [пер. с нем. А. М. Руткевича]. – М. : Академический Проект, 2011. – 398 с.
89. Кассирер Э. Логика наук о культуре / Э. Кассирер // Избранное. Опыт о человеке. – М. : Гардарика, 1998. – С. 7–154.
90. Кемеров В. Е. Общество, социальность, полисубъектность. – М. : Академический проект, 2012. – 252 с.
91. Кемеров В. Е. Хрестоматия по социальной философии / В. Е. Кемеров, Т. Х. Керимов. – М. : Академический проект, 2001. – 576 с.
92. Кемеров В. Е. Концепция радикальной социальности / В. Е. Кемеров // Вопросы философии. – 1999. – № 7. – С. 3–13.
93. Кемеров В. Е. Грани социальности: постклассический взгляд / В. Е. Кемеров, Т. Х. Керимов. – Екатеринбург : УралНАУКА, 1999. – 256 с.
94. Козер Л. А. Мастера социологической мысли. Идеи в историческом и социальном контексте / Л. А. Козер ; [пер. с англ. Т. И. Шумиловой] ; под ред. И. Б. Орловой. – М. : Норма, 2006. – 528 с.

95. Корабльова Н. С. Багатомірність рольової реальності: ролі і маски – лик і личина : [монографія] / Н. С. Корабльова. – Х. : ХНУ ім. В. Н. Каразіна, 2000. – 288 с.
96. Коэн Д. Гражданское общество и политическая теория / Д. Коэн, Э. Арато ; пер. с англ. – М. : Весь Мир, 2003. – 784 с.
97. Крауч К. Постдемократия / Колин Крауч ; [пер. с англ. Н. В. Эйдельмана]. – М. : Изд. дом Гос. ун-та – ВШЭ, 2010. – 192 с.
98. Крымский С. Б. Философия как путь человечности и надежды / С. Б. Крымский. – К. : Курс, 2000. – 362 с.
99. Кузь О. М. Репрезентації суб'єктності в постсучасності : [монографія] / О. М. Кузь. – Х. : ІНЖЕК, 2010. – 312 с.
100. Кун Т. Структура научных революций / Т. Кун ; [пер. с англ.] – М. : Прогресс, 1977. – 300 с.
101. Кутырев В. А. Философский образ нашего времени (безживное пространство постчеловечества) / В. А. Кутырев. – Смоленск : СГУ, 2006. – 301 с.
102. Кутырев В. А. Философия иного, или Небытийный смысл трансмодернизма / В. А. Кутырев // Вопросы философии. – 2005. – № 7. – С. 21–33.
103. Кьеркегор С. Страх и трепет / Серен Кьеркегор ; [пер. с дат. Н. В. Исаевой, С. А. Исаева]. – М. : Академический Проект, 2011. – 154 с.
104. Кьеркегор С. Болезнь к смерти / С. Кьеркегор // Этическая мысль: научно-публицистические чтения. – М. : Политиздат, 1990. – С. 361–470.
105. Лакатос И. Избранные произведения по философии и методологии науки / И. Лакатос ; [пер. с англ. И. Н. Веселовского, А. А. Никифорова, В. Н. Поруса]. – М. : Академический Проект, 2008. – 476 с.
106. Лебедев С. А. Философия науки : терминологический словарь / С. А. Лебедев. – М. : Академический Проект, 2011. – 268 с.
107. Лебедев С. А. Философия науки : краткая энциклопедия (основные направления, концепции, категории) / С. А. Лебедев. – М. : Академический Проект, 2008. – 692 с.
108. Лекторский В. А. Эпистемология классическая и неклассическая / В. А. Лекторский. – М. : Эдиториал УРСС, 2001. – 256 с.
109. Лиотар Ж.-Ф. Состояние постмодерна / Ж.-Ф. Лиотар ; [пер. с фр. Н. А. Шматко]. – М. : Ин-т эксперимент. Социологии ; СПб. : Алетейя, 1998. – 160 с.
110. Лосев А. Ф. Диалектика мифа / А. Ф. Лосев. – М. : Академический Проект, 2008. – 303 с.
111. Лосский Н. О. История русской философии / Н. О. Лосский. – М. : Советский писатель, 1991. – 480 с.

112. Лукач Д. К онтологии общественного бытия. Прологомены / Д. Лукач ; [пер. с нем., общ. ред. и вступ. ст. И. С. Нарского и М. А. Хевеши]. – М. : Прогресс, 1991. – 412 с.
113. Луман Н. Общество как социальная система / Н. Луман ; [пер. с нем.]. – М. : Логос, 2004. – 232 с.
114. Маклюэн М. Галактика Гуттенберга / М. Маклюэн ; пер. с англ. – М. : Академический проект, 2005. – 496 с.
115. Маклюэн М. Понимание Медиа: Внешние расширения человека / М. Маклюэн ; [пер. с англ. В. Николаева] ; [закл. ст. М. Вавилова]. – М. : КАНОН-пресс-Ц ; Жуковский : Кучково поле, 2003. – 464 с.
116. Маркс К. Экономическо-философские рукописи 1844 года и другие ранние философские работы / К. Маркс. – М. : Академический Проект, 2010. – 776 с.
117. Маркс К. Экономическо-философские рукописи 1844 года / К. Маркс // К. Маркс, Ф. Энгельс. Сочинения. – 2-е изд. – М. : Госполитиздат, 1974. – Т. 42. – С. 41–174.
118. Маркс К. Немецкая идеология / К. Маркс, Ф. Энгельс // Сочинения. – 2-е изд. – М. : Госполитиздат, 1955. – Т. 3. – С. 7–544.
119. Маркузе Г. Одномерный человек / Г. Маркузе ; [пер. с англ.]. – М. : REFL-book, 1994. – 368 с.
120. Микешина Л. А. Философия науки: Общие проблемы познания. Методология естественных и гуманитарных наук : хрестоматия / Л. А. Микешина ; науч. ред. Г. Г. Щедрина – М. : Прогресс-Традиция, 2005. – 992 с.
121. Микешина Л. А. Философия познания. Полемические главы / Л. А. Микешина – М. : Прогресс, 2002. – 622 с.
122. Ницше Ф. По ту сторону добра и зла. К генеалогии морали / Ф. Ницше ; [пер. с нем. Н. Полилова, К. А. Свасьяна]. – М. : Академический Проект, 2007. – 398 с.
123. Ницше Ф. Человеческое, слишком человеческое. Книга для свободных умов / Ф. Ницше ; [пер. с фр. С. Л. Франк]. – М. : Академический Проект, 2007. – 328 с.
124. Новая постиндустриальная волна на Западе : Антология / под ред. В. Л. Иноземцева. – М. : Academia, 1999. – 640 с.
125. Онтология. Тексты философии : учебное пособие для вузов / ред. В. Кузнецова. – М. : Академический Проект ; Фонд "Мир", 2012. – 363 с.
126. Ортега-и-Гассет Х. Что такое философия? / Х. Ортега-и-Гассет ; [отв. ред. М. А. Киссель]. – М. : Наука, 1991. – 408 с.
127. Ортега-и-Гассет Х. Восстание масс / Хосе Ортега-и-Гассет // Эстетика. Философия культуры. – М. : Искусство, 1992. – С. 309–350.

128. Панарин А. С. Стратегическая нестабильность в XXI веке / А. С. Панарин. – М. : Алгоритм, 2003. – 560 с.
129. Панарин А. С. Искушение глобализмом / А. С. Панарин. – СПб. : Питер, 2003. – 540 с.
130. Парсонс Т. О социальных системах / Т. Парсонс ; под ред. В. Ф. Чесноковой и С. А. Белановского ; [пер. с англ.]. – М. : Академический проект, 2002. – 832 с.
131. Парсонс Т. О структуре социального действия / Т. Парсонс ; [пер. с англ.]. – М. : Академический проект, 2000. – 880 с.
132. Платон. Диалоги: Феаг, Первый Алкивиад, Второй Алкивиад, Ион, Лахес, Хармид, Лизис / Платон; пер. с греч. В. С. Соловьева. – М. : Академический Проект, 2011. – 367 с.
133. Платон. Диалоги: Протагор, Большой Иппий, Иппий Меньший, Евтидем, Евтифрон, Апология Сократа / Платон ; пер. с греч. В. С. Соловьева, М. С. Соловьева и С. Н. Трубецкого. – М. : Академический Проект, 2011. – 351 с.
134. Поппер К. Логика и рост научного познания / К. Поппер ; [пер. с англ.]. – М. : Прогресс, 1983. – 606 с.
135. Поппер К. Открытое общество и его враг, / К. Поппер. : в 2-х. – Т. – М. : Феникс. 1992, – Т. 1. Чары Платона. – 1992. – 448 с.
Т. 2. Время лжепророков : Гегель, Маркс и другие оракулы. – 1992. – 528 с.
136. Пролеев С. В. Метафизика власти : [монография] / С. В. Пролеев. – К. : Наукова думка, 2005. – 324 с.
137. Рассел Б. История западной философии и ее связи с политическими и социальными условиями от античности до наших дней / Б. Рассел ; [пер. с англ.]. – М. : Академический Проект, 2008. – 1008 с.
138. Рассел Б. Человеческое познание: его сфера и границы / Б. Рассел ; [пер. с англ.] – М. : Терра – Книжный клуб ; Республика, 2000. – 464 с.
139. Рикер П. Конфликт интерпретаций / П. Рикер ; [пер. с фр., вступ. ст. и комментарии И. С. Вдовиной]. – М. : Академический Проект, 2008. – 695 с.
140. Сартр Ж.-П. Проблемы метода. Статьи / Ж.-П. Сартр ; [пер. с фр. В. П. Гайдамака]. – М. : Академ. проект, 2008. – 222 с.
141. Сартр Ж.-П. Бытие и ничто: Опыт феноменологической онтологии / Ж.-Поль Сартр ; пер. с фр. – М. : Республика, 2000. – 640 с.
142. Сковорода Г. Повне зібрання творів / Г. Сковорода. у 2-х т.– К. : Наукова думка, 1973. – .–
Т. 1. – 1973. – 532 с.
Т. 2. – 1973. – 576 с.
143. Современный философский словарь / под общ. ред. В. Е. Кемерова. – [3-е изд., испр. и доп.]. – М. : Академический проект, 2004. – 864 с.

144. Соколов В. В. Философия как история философии : учебно-научное пособие / В. В. Соколов. – [2-е изд., испр. и доп.]. – М. : Академический Проект, 2012. – 845 с.
145. Соловьев В. С. Оправдание добра : нравственная философия / В. С. Соловьев. – М. : Академический Проект, 2010. – 671 с.
146. Сорокин П. А. Человек. Цивилизация. Общество / П. А. Сорокин ; [пер. с англ.]. – М. : Политиздат, 1992. – 543 с.
147. Спиноза Б. Богословско-политический трактат / Б. Спиноза ; пер. с лат. М. Лопаткина. – Мн. : Литература, 1998. – 527 с.
148. Степин В. С. История и философия науки : учебник для аспирантов и соискателей ученой степени кандидата наук / В. С. Степин. – М. : Академический Проект, 2011. – 423 с.
149. Степин В. С. Философская антропология и философия науки / В. С. Степин. – М. : Высшая школа, 1992. – 192 с.
150. Тойнби А. Постижение истории / А. Тойнби ; [пер. с англ.; сост. А. П. Огурцов ; вступ. ст. В. И. Уколовой ; закл. ст. Е. Б. Рашковкого.]. – М. : Прогресс, 1991. – 736 с.
151. Турен А. Возвращение человека действующего. Очерки социологии / А. Турен ; [пер. с фр. Е. А. Самарской]. – М. : Научный мир, 1998. – 204 с.
152. Тягло А. В. Критическое мышление : Проблема мирового образования XXI века / А. В. Тягло, Т. С. Воропай. – Х. : Ун-т внутр. дел, 1999. – 285 с.
153. Философия социальных и гуманитарных наук : учебник / под ред. С. А. Лебедева. – М. : Академический Проект, 2008. – 973 с.
154. Философия философии. Тексты философии : учебное пособие для вузов / ред.-сост. В. Кузнецов. – М. : Академический Проект, 2012. – 347 с.
155. Фромм Э. Бегство от свободы / Э. Фромм ; общ. ред. и послесл. П. С. Гуревича ; [пер. с англ.]. – М. : Прогресс, 1990. – 272 с.
156. Фромм Э. Человеческая ситуация / Э. Фромм ; [пер. с англ.]. – М. : Смысл, 1994. – 238 с.
157. Фуко М. Герменевтика субъекта. Курс лекций, прочитанных в Колледже де Франс в 1981 – 1982 гг. / М. Фуко ; [пер. с фр.]. – СПб. : Наука, 2007. – 677 с.
158. Фуко М. История безумия в классическую эпоху / М. Фуко ; пер. с фр. – СПб. : Университетская книга, 1997. – 576 с.
159. Фукуяма Ф. Наше постчеловеческое будущее: Последствия биотехнологической революции / Ф. Фукуяма ; пер. с англ. – М. : АСТ; ЛЮКС, 2004. – 349 с.
160. Хабермас Ю. Проблема легитимации позднего капитализма / Ю. Хабермас ; [пер. с нем. Л. В. Воропай ; общ. ред. и вступ. ст. О. В. Кильдюшова]. – М. : Праксис, 2010. – 264 с.
161. Хабермас Ю. Философский дискурс о модерне / Ю. Хабермас ; пер. с нем. – М. : Весь Мир, 2003. – 416 с.

162. Хабермас Ю. Концепции модерна. Ретроспектива двух традиций / Ю. Хабермас // Политические работы / сост. А. В. Денежкина ; [пер. с нем. Б. М. Скуратова]. – М. : Праксис, 2005. – 368 с.
163. Хайдеггер М. Бытие и время / Мартин Хайдеггер ; [пер. с нем. В. В. Бибихина]. – М. : Ad marginem, 1997. – 452 с.
164. Хайдеггер М. Положение об основании. Статьи и фрагменты / М. Хайдеггер ; [пер. с нем.]. – СПб. : Алейтейя, 1999. – 290 с.
165. Хайдеггер М. Время и бытие: Статьи и высупления / М. Хайдеггер ; [пер. с нем.]. – М. : Республика, 1993. – 447 с.
166. Хофмайстер Х. Что значит мыслить философски / Х. Хофмайстер [пер. с нем. ; отв. ред. А. Б. Рукавишников, Д. Н. Разеев]. – СПб. : Изд. С.-Петерб. ун-та, 2006. – 448 с.
167. Чешко В. Ф. Стабильная адаптивная стратегия Homo sapiens. Биополитические альтернативы. Проблема Бога : [монография] / В. Ф. Чешко. – Х. : ИД "ИНЖЭК", 2012. – 596 с.
168. Шпенглер О. Закат Европы. Очерки морфологии мировой истории / О. Шпенглер ; пер. с нем. К. Свасьяна. – Т. 1 : Гештальт и действительность. – М. : Мысль, 1993. – 663 с.
169. Шюц А. Методология социальных наук / Шюц А. // Избранное: Мир, светящийся смыслом ; пер. с англ. и нем. – М. : РОССПЭН, 2004. – 1056 с.
170. Элиаде М. Словарь религий, обрядов и верований / М. Элиаде, И. Кулиано ; при участии Г. С. Винер ; [пер. с фр. Н. Зуб-кова, Е. Морозовой, Е. Мурашкинцевой]. – М. : Академический Проект, 2011. – 352 с.
171. Элиас Н. О процессе цивилизации. Социогенетические и психогенетические исследования / Н. Эллиас ; пер. с нем. А. М. Руткевича. – М. : Университетская книга ; СПб. : Университетская книга, 2001. – Т. 1 : Изменения в поведении высшего слоя мирян в странах Запада. – 2001. – 332 с.
Т. 2 : Изменения в обществе. Проект теории цивилизации. – 2001. – 382 с.
172. Энгельс Ф. Диалектика природы / К. Маркс, Ф. Энгельс // Сочинения. – 2-е изд. – М. : Госполитиздат, 1960. – Т. 20. – С. 339–626.
173. Энгельс Ф. Людвиг Фейербах и конец классической немецкой философии // К. Маркс, Ф. Энгельс, // Сочинения. – 2-е изд. – М. : Госполитиздат, 1960. – Т. 21. – С. 269–317.
174. Юм Д. Трактат о человеческой природе, или Попытка применить основанный на опыте метод рассуждения к моральным предметам / Д. Юм ; пер. с англ. С. И. Церетели – [2-е изд., доп. и испр.]. // Сочинения : в 2-х т. – М. : Мысль, 1996. – Т. 2. – 799 с.
175. Ясперс К. Смысл и назначение истории / К. Ясперс ; пер. с нем. – М. : Политиздат, 1991. – 526 с.

